

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG OM STRENGERE STRAFFEBESTEMMELSE FOR GROV UTNYTTING AV UTLENDINGER I ARBEIDS- OG BOLIGFORHOLD MV.

1 Innledning

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rpf arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen til sosialt vanskeligstilte grupper.

2 Kommentarer til forslaget

Rettspolitisk forening er overordnet positiv til forslaget, særlig hva gjelder den foreslåtte utvidede gjerningsbeskrivelsen i utl. § 108 fjerde ledd. Dette gjelder spesielt den foreslåtte utvidelsen av personkretsen som skal omfattes av straffebudet, i tillegg til at det nå klargjøres at det ikke er krav om å foreligge et leieforhold e.l. ved formidling av bolig, men at det er tilstrekkelig å stille bosted til “*rådighet*”. En utlending med vederlagsfritt opphold i en bolig kan samlet sett være i en utnyttings situasjon sett hen til en helhetsvurdering, blant annet på grunn av boligens standard, hvor mange som bor sammen mv. Den foreslåtte endringen vil også klargjøre innholdet av straffebestemmelsen, og slik sett også bidra til økt forutsigbarhet. Vårt syn er at departementets forslag dermed vil bidra til bedre beskyttelse for en særskilt sårbar gruppe, og i tillegg være et viktig signal for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping av utlendinger som har begrenset innsikt i norske forhold, regler og rettigheter.

Samtidig merker Rettspolitisk forening seg at ordlyden er foreslått endret fra “*utilbørlig utnyttelse*” til “*grov utnyttning*”. Det fremgår av høringsnotatet at dette ikke er ment å øke terskelen for hva som skal anses å være straffbart. Rettspolitisk forening mener likevel at denne ordlydsendringen kan være egnet til å skape en utilsiktet skjerping av terskelen for hva som skal anses som straffbar utnyttelse av utlendinger i arbeids- og bosituasjoner mv. Det vises blant annet til Høyesteretts tolkning av nåværende ordlyd i Rt. 2015 s. 1217 avsnitt 48, hvor førstvoterende uttalte at “[...] begrepet “*utilbørlig utnyttning*” skal forstås *noenlunde synonymt med “misbruk”*”. Når departementet nå foreslår å endre “*utilbørlig*” til “*grovt*” frykter Rettspolitisk forening at dette vil øke terskelen fra hvordan Høyesterett tolket uttrykket i 2015-avgjørelsen, slik at det vil stilles krav til *noe mer enn* misbruk. Vårt forslag er derfor at ordlyden endres til “*urimelig*” eller “*rettsstridig*” misbruk, i stedet for den foreslåtte ordlyden om “*grovt*”. Vårt syn er at dette i størst grad vil være egnet til å videreføre den rettstilstanden og terskelen som hittil er etablert i rettspraksis, og som etter vår mening også bør videreføres. Vi nevner også at ordlyden bør være “*utnyttelse*” og ikke “*utnyttning*” dersom lovens språkdrakt fortsatt skal være på bokmål.

I høringsnotatets punkt 5.4 drøfter departementet hvorvidt straffebudet bør plasseres i utlendingsloven, arbeidsmiljøloven eller straffeloven. Departementet konkluderer med en fortsatt plassering i utlendingsloven. Rettspolitisk forening er ikke enig i denne

konklusjonen, og mener at straffebudet - i alle fall ved en senere, helhetlig gjennomgang, slik departementet selv foreslår - bør plasseres i straffeloven. Utlendingsloven er en lov som primært retter seg mot de rettigheter og plikter som utlendingen selv har. Dette inkluderer også straffebud som utlendingen selv kan begå. Vårt syn er at de straffbare handlinger som begås av bakmenn og formidlere med sikte på å utnytte en utlendings situasjon bør plasseres i straffelovgivningen. Det vises for det første til at dagens utl. § 108 tredje ledd bokstav a og b har likhetstrekk med straffelovens § 257 om menneskehandel. Lovens sammenheng tilsier at disse straffebudene bør plasseres sammen. Det vil ha en viktig signaleffekt å plassere straffebudet i straffeloven, hvor det da tydeliggjøres at sterke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende, samt at det i tillegg vil tilgjengeliggjøres ytterligere. Det er også verdt å nevne at bestemmelsene om lønnstyveri ble plassert i straffeloven av de nevnte grunner.

Vi vil også påpeke at den foreslåtte bestemmelsen får lite slagkraft dersom den ikke følges opp og håndheves. I sammenheng med innføring av en eventuell ny straffebestemmelse og mer satsing på å bekjempe arbeidskriminalitet, er det derfor nødvendig at det bevilges mer midler til politi og påtalemyndighet for å følge opp denne typen saker. Rettspolitisk forening mener videre at ofre for grov utnyttelse må sikres rettigheter på lik linje med ofre for menneskehandel, i form av bistandstilbud, tilbud om trygg bolig, sosiale ytelser, og fri rettshjelp.

Rettspolitisk forening stiller seg ellers bak Caritas sitt hørings svar. De jobber tett på ofrene for utnyttelse har god kjennskap til svakhetene i dagens regelverk.

Med vennlig hilsen
Helena Aanstad
Marte Lindholm
Rettspolitisk forening